

УДК 378.6(477.46)(091)"1973/2019"
DOI: 10.24919/2312-2595.1/43.184281

Тетяна ЧУБІНА

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук, Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, 8, вул. Онопрієнка, м. Черкаси, Україна, індекс 18034 (chubina@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9383-3604>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/W-8617-2019>

Світлана КОСЯК

кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних наук, Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, 8, вул. Онопрієнка, м. Черкаси, Україна, індекс 18034 (kudelya_k@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9817-5743>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/W-8621-2019>

Оксана СПІРКІНА

кандидат історичних наук, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах, Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, 8, вул. Онопрієнка, м. Черкаси, Україна, індекс 18034 (ksenyasp@gmail.com)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7932-0127>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/W-6857-2019>

Бібліографічний опис статті: Чубіна, Т., Косяк, С., & Спіркіна, О. (2019). Історичний шлях Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля до європейського освітнього простору (1973–2019 рр.). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 1/43, 239–255. doi: 10.24919/2312-2595.1/43.184281.

**ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ ЧЕРКАСЬКОГО ІНСТИТУТУ
ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ
(1973–2019 рр.)**

*Анотація. Мета дослідження – розкрити історичні етапи становлення та розвитку провідного навчального закладу системи ДСНС України – Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля з 1973 до 2019 р. **Методологія дослідження** базується на принципах історизму, системності, науковості, авторської об'єктивності, на використанні загальнонаукових методів (аналіз, синтез, узагальнення), методів емпіричних досліджень та спеціальних методів (дедукція, індукція). **Наукова новизна** праці полягає в тому, що вперше було здійснено комплексний історичний аналіз 46-річного шляху відомчого навчального закладу системи ДСНС України. **Висновки.** Основним завданням Черкаського інституту пожежної безпеки на всіх етапах його становлення та розвитку була підготовка висококваліфікованих спеціалістів для служби цивільного захисту. Відомча система освіти посідає чільне місце у вітчизняному освітньому просторі, здійснюючи свій вклад у справу підготовки інженерно-технічних кадрів для України. Рівень викладання у таких вишах є високим, а їхня історія, зокрема Черкаського інституту пожежної безпеки, – частина історії України, яка має низку особливостей, що позначилися на соціальному, економічному, політичному і культурному розвитку країни. В основі діяльності вищого навчального закладу системи ДСНС України лежить спрямування на вдосконалення навчально-виховного процесу, надання професійних знань, умінь, навичок, самореалізація особистості до творчої діяльності та безперервної освіти впродовж усього життя, формування майбутніх спеціалістів готових до повноцінного включення у соціальне і професійне життя суспільства.*

***Ключові слова:** Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля; Державна служба України з надзвичайних ситуацій; вищий навчальний заклад; пожежна безпека.*

Tetiana CHUBINA

Doctor of Historical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Social Sciences, Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chornobyl Heroes of National University of Civil Defence of Ukraine, 8 Onopriienka Str., Cherkasy, Ukraine, postal code 18034 (chubina@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9383-3604>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/W-8617-2019>

Svitlana KOSIAK

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of Social Sciences, Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes of National University of Civil Defence of Ukraine, 8 Onopriienka Str., Cherkasy, Ukraine, postal code 18034 (kudelya_k@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9817-5743>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/W-8621-2019>

Oksana SPIRKINA

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology of Activity in Special Conditions, Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes of National University of Civil Defence of Ukraine, 8 Onopriienka Str., Cherkasy, Ukraine, postal code 18034 (ksenyasp@gmail.com)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7932-0127>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/W-6857-2019>

To cite this article: Chubina, T., Kosiak, S., & Spirkina, O. (2019). Istorychnyi shliakh Cherkaskoho instytutu pozhezhnoi bezpeky imeni Heroiv Chornobylia do yevropeiskoho osvithnoho prostoru (1973–2019 rr.) [Historical Path of Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes to the European Educational Space (1973–2019)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii Istorii – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 1/43, 239–255.* doi: 10.24919/2312-2595.1/43.184281 [in Ukrainian].

**HISTORICAL PATH OF CHERKASY INSTITUTE
OF FIRE SAFETY NAMED AFTER CHORNOBYL HEROES
TO THE EUROPEAN EDUCATIONAL SPACE
(1973–2019)**

Summary. The purpose of the research is to discover the historical stages of establishment and development of the leading higher

education institution in the system of the State Emergency Service of Ukraine – Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes in the period from 1973 till 2019. The research methodology is based on the principles of historicism, system-formation, scientific character, the authors' objectivity, the use of general scientific methods (analysis, synthesis, generalization), methods of empirical research and special methods (deduction, induction). The scientific novelty of the article consists in the argumentation of the fact that, for the first time, the comprehensive historical analysis of the 46-year-long path of the higher education institution in the system of the State Emergency Service of Ukraine was made. Conclusions. The main task of Cherkasy Institute of Fire Safety during all the stages of its establishment and development was training of highly skilled professionals for the Civil Protection Service. Education system sponsored by government agencies occupies a leading place in the country's educational sector making its contribution to the preparation of engineering and technical staff for Ukraine. Quality of teaching in higher education institutions sponsored by government agencies is high. History of higher education institutions sponsored by government agencies including Cherkasy Institute of Fire Safety is a part of history of Ukraine which has a number of peculiarities shown on social, economical, political and cultural development of the country. At the core of the work of the higher education institution in the system of the State Emergency Service of Ukraine is orientation towards improvement of teaching and learning process, giving professional knowledge, skills, self-realization of the personality to the creative work and continuous education for life, formation of the future professionals ready for full integration into social and professional life of the society.

Keywords: *Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes; the State Emergency Service of Ukraine; higher education institution; fire safety.*

Постановка проблеми. Освіта в сучасному глобалізованому й інформатизованому світі все більше стає вирішальним чинником суспільного прогресу і національної безпеки, важливою складовою повного розвитку людської особистості. Система освіти повинна забезпечувати підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних до професійного розвитку.

Відомча система освіти посідає особливе місце в державній освітянській системі України. Вона є акумулятором інтелектуального багатства суспільства і рушієм соціально-економічного

прогресу. Навчальні заклади системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі ДСНС України) – це ефективна керована складова багаторівневої системи, яка успішно функціонує та подальший розвиток якої відбувається у напрямі вдосконалення багатопрофільної, багатоступеневої вищої освіти. Відомчі навчальні заклади сьогодні належать до провідних не лише у системі ДСНС України, а й у вищій школі України загалом.

За останній час навчальні заклади ДСНС України переживають потужні зміни, перед ними ставляться нові завдання, враховуючи сучасний стан суспільства і перспективи його розвитку. По-перше, необхідністю забезпечення ДСНС України кваліфікованими, ініціативними кадрами з ґрунтовною теоретичною і практичною підготовкою; по-друге, об'єктивною потребою в якісно новому рівні підготовки офіцерських кадрів, що зумовлена участю випускників пожежно-технічного профілю в заходах у рамках міжнародного співробітництва в галузі реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру; по-третє, вимогою формування у молодих фахівців прагнення до безперервної самоосвіти, здатності й готовності постійно оновлювати здобуті у вищій науковій знання, уміння, швидко адаптуватися до змін та коригувати свою професійну діяльність.

Провідне місце серед вищих навчальних закладів ДСНС України займає Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля (далі ЧПБ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній українській історіографії історія становлення та розвитку як відомчої освіти, так і ЧПБ розглядалася у межах дослідження загальних історичних віх становлення пожежної охорони СРСР та України (Дробінка, Голинський, & Стоянович, 1998; Пархоменко, 2004, с. 123–125; Підгайний, 2009; Томіленко, 2000).

Особливий інтерес викликають ювілейні видання до 30-річчя першого випуску ЧПБ імені Героїв Чорнобиля (Шкарабура, 2006) та 40-річчя Академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля (Андрієнко, 1999).

Досліджувана тематика знайшла відображення і в дисертаційних дослідженнях молодих науковців С. Коротяєва (2016) та Л. Богун (2016).

Дотичними до досліджуваної тематики є низка і нових наукових розвідок, опублікованих у престижних українських виданнях (Чубіна, Спіркіна, & Коротяєв, 2018, с. 90–96; Грень, 2017, с. 253–264).

Мета статті. Автори ставлять за мету розкрити історичні віхи становлення та розвитку провідного навчального закладу системи ДСНС України – Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля.

Виклад основного матеріалу. Створення і становлення Черкаського пожежно-технічного училища (далі ЧПТУ) пов'язане з економічним розвитком держави, з історією м. Черкаси, області та потребами суспільства. У 1970-ті рр. Черкаська область набула статусу одного з промислово розвинених центрів країни з потужною хімічною промисловістю. Появилася значна кількість пожежонебезпечних об'єктів, що збільшувало ймовірність виникнення техногенних надзвичайних ситуацій. Зросла потреба у відомчих інженерно-технічних кадрах, що й спонукало створити у 1973 р. ЧПТУ МВС СРСР.

Перший набір курсантів – 165 осіб (Архів ЧПБ, спр. 14, 1973, арк. 79–83). Навчальний процес здійснювався на п'яти циклах: пожежно-тактичному, пожежно-технічному, пожежно-профілактичному, фізичного виховання, військових дисциплін і політичної економії (Ануфрієв, Бандурка, & Ярмиш, 1999, с. 21). Навчальні плани і програми затверджувало Міністерство вищої та середньої освіти СРСР для пожежно-технічних училищ МВС СРСР за спеціальністю «Пожежна техніка і безпека» (Архів ЧПБ, спр. 14, 1973, арк. 85).

Навчання в училищі розпочалося 1 жовтня 1973 р. Було створено шість навчальних груп. Заняття проходили у складних умовах: підручників і посібників бракувало, навчальний матеріал подавався під запис, конспекти ставали основним джерелом інформації. Гостро стояла потреба наочності: викладачі готували плакати, макети, створювали лекційний фонд, розробляли методичні матеріали тощо. Особлива увага приділялася активним формам засвоєння знань і формуванню практичних навичок, що відбувалися під час занять на базі навчальної пожежної частини, де курсанти заступали на бойове чергування.

Перша знакова подія у житті училища відбулася 23 лютого 1974 р.: уперше курсанти, рядовий і начальницький склад училища був приведений до Присяги.

За допомоги управлінь пожежної охорони Дніпропетровська, Донецька, Львова, Луганська удосконалилася і розширилася навчально-матеріальна база ЧПТУ. Запровадження раціоналізаторської та винахідницької роботи було важливим чинником підвищення фахової підготовки курсантів. Окрім навчання, будівництва й участі в громадських заходах міста, в училищі створювалися умови для активних занять культурно-масовою роботою та різними видами спорту. У 1974 р. збірна команда ЧПТУ з пожежно-прикладного спорту вперше взяла участь у республіканських змаганнях (Дробінка, Голинський, & Стоянович, 1998, с. 13).

1 жовтня 1974 р. 164 курсанти 1-го курсу розпочали заняття на п'яти циклах: суспільних наук, пожежно-тактичному, пожежно-профілактичному, пожежно-технічному, військових дисциплін і фізичної підготовки. В училищі відкрито класи з усіх спеціальних предметів із пожежним обладнанням та зміцнено матеріально-технічну базу навчальної пожежної частини (Архів ЧПБ, спр. 14, т. I, 1974, арк. 191–192). Було створено бюро раціоналізації та винахідництва.

Навесні 1975 р. курсанти 2-го курсу вперше проходили навчальну практику інспекторів Державного пожежного нагляду. У червні того ж року, Міністр внутрішніх справ генерал-полковник міліції І.Х. Головченко інспектував навчальний заклад, відзначивши належний рівень підготовки, високу дисциплінованість курсантів, професійність колективу, якісне методичне забезпечення навчально-виховного процесу (Нижник, 2016, с. 1).

Від 1975 р. на базі ЧПТУ організовано перепідготовку працівників пожежної охорони (Шкарабура, 2006, с. 19). Училище стало базовим для проведення загальносоюзних нарад керівного складу пожежної охорони СРСР.

Перший в історії училища випуск офіцерів-пожежників відбувся в 1976 р. Випускники отримали кваліфікацію «Пожежний технік» за спеціальністю № 0654 «Протипожежна техніка та безпека». Згідно з наказом МВС СРСР від 18 березня 1976 р. за № 0188, 164 офіцери були направлені для подальшого проходження служби (Архів ЧПБ, спр. 14, № 1-182, т. I, 1976, арк. 126–128).

Тривала робота з удосконалення матеріально-технічної бази ЧПТУ: створено газодимозахисну службу, збудовано димокамеру, пожежні вежі та психологічну смугу для підготовки вогнеборців (Перепечаев & Береза, 2000, с. 37).

Окрім стажування у гарнізонах пожежної охорони України, від 1976 р. курсанти проходили практику в пожежних частинах м. Черкаси. У 1977 р. уперше проведено набір слухачів на заочну форму навчання (Смирнов, 1996, с. 57).

У 1978 р. ЧПТУ відзначало 5-річчя від часу заснування. Підсумками діяльності було завершення будівництва училища, створення сучасної навчально-методичної та матеріально-технічної бази. Відтоді, відповідно до наказу МОГП СРСР від 22 березня 1968 р. за № 171, стажування курсантів проходило на посадах начальника караулу воєнізованої пожежної охорони з охорони міста чи об'єкта та інспектора державного пожежного нагляду (Архів ЧПБ, спр. 14, 1977, арк. 45–46). Рівень підготовки курсантів був високим. Зріс попит саме на випускників ЧПТУ (Архів ЧПБ, спр. 21, 1979, арк. 80).

Підтвердженням високої професійності стала участь офіцерів і курсантів у складі окремого батальйону в забезпеченні протипожежної безпеки олімпійських селищ XXII Олімпійських ігор. За виконання завдання особовий склад ЧПТУ удостоївся подяки Міністра внутрішніх справ СРСР і Московської Ради народних депутатів. Урядовими нагородами, почесними знаками і грамотами було нагороджено найкращих курсантів й офіцерів (Архів ЧПБ, спр. 20, т. I, інв. 16, 1980, арк. 52).

Особовий склад ЧПТУ продовжив роботу з вдосконалення навчально-виховного процесу, розробки стратегії й тактики розвитку училища, вдосконалення форм практичної діяльності з використанням найсучасніших технічних засобів навчання (Архів ЧПБ, спр. 20, т. I, 1981, арк. 234). У 1981 р. у ЧПТУ створено замкнуту систему телебачення, яка передавала інформацію до 22 навчальних кабінетів і курсантських підрозділів. Розпочато застосування електронно-обчислювальної техніки, обладнано кабінет інформатики. Методи і форми викладання мали прогресивний характер, були спрямовані на розвиток самостійної творчої діяльності курсантів, миттєвості реагування у критичних ситуаціях. Враховуючи особливості майбутньої професії, посилена ува-

га надавалася фізичній підготовці. Проходили змагання з різних видів спорту, щорічно – з пожежно-прикладного на честь Героя Радянського Союзу І. Онопрієнка (Архів ЧПБ, спр. 8, т. II, 1985, арк. 9). Викладачі – випускники ЧПТУ – продовжували навчання у Вищій інженерній пожежно-технічній школі МВС СРСР (Архів ЧПБ, спр. 8, т. II, 1983, арк. 30–32).

У 1983 р. ЧПТУ закінчили 207 курсантів і 118 заочників. За перші 10 років училище виховало 16 майстрів спорту, 50 кандидатів у майстри спорту, 185 спортсменів 1-го розряду (Архів ЧПБ, спр. 8, т. I, 1984, арк. 241–242).

Справжнім випробуванням для країни стала аварія на Чорнобильській АЕС (далі ЧАЕС). 37 випускників ЧПТУ одними з перших вступили в боротьбу зі стихією. Першим прибув пожежний караул на чолі з лейтенантом В. Правиком. За п'ять хвилин – караул лейтенанта В. Кібенка (Сахно, 2011, с. 6–7). Обидва вони – випускники ЧПТУ. Колективний подвиг здійснили 28 бійців-пожежників у першу годину після аварії на ЧАЕС. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 25 вересня 1986 р. лейтенантам внутрішньої служби В. Кібенку і В. Правіку за мужність, героїзм та самовіддані дії, проявлені під час ліквідації аварії на ЧАЕС, присвоєно звання Героя Радянського Союзу (посмертно) (Дробінка, Голинський, & Стоянович, 1998, с. 42). З півмільйона ліквідаторів аварії на ЧАЕС 340 осіб – випускники ЧПТУ (Шкарабура, 2006, с. 30). Відтоді щорічно 26 квітня в ЧПБ вшановують пам'ять жертв найбільшої техногенної катастрофи людства.

Знаковим для розв'язання нагальних питань стало створення циклу практичного навчання (1990), де було сконцентровано практичну підготовку фахівців пожежної охорони за всіма напрямками (Сорока, 1997, с. 253). Серед усіх навчальних закладів МВС СРСР це був перший цикл практичного навчання, до складу якого увійшла пожежна частина навчального закладу.

З 1991 р. ЧПТУ підпорядковане МВС України (Архів ЧПБ, спр. 9, т. II, 1991, арк. 13). Зазнали змін навчальна і виховна робота. У 1993 р. ЧПТУ ініціювало й одне із перших серед навчальних закладів МВС України перейшло на викладання всіх предметів українською мовою. З'явилася нова дисципліна «Ділова українська мова» і здійснюється поглиблене вивчення історії України.

Свідченням високого професіоналізму особового складу стало долучення батальйону, сформованого з числа курсантів 2-го та 3-го курсів (150 осіб), очолюваного офіцерами-викладачами, до гасіння гірських лісових пожеж в Автономній Республіці Крим у жовтні 1993 р. (Ануфрієв, Бандурка, & Ярмиш, 1999, с. 29).

За наказом Міністерства освіти України та МВС України за № 130/285 від 12 травня 1995 р. «Про створення Міжвідомчого навчально-наукового комплексу з підготовки спеціалістів для Державної пожежної охорони МВС України у складі Черкаського інженерно-технологічного інституту Міністерства освіти України та Черкаського пожежно-технічного училища МВС України» (Коротяєв, 2014, с. 130) в ЧПТУ відбулися структурні зміни: створено два факультети денної і заочної форми навчання, сім навчальних циклів перетворено на кафедри, дивізіони – на курси. Крім того, з'явилися нові кафедри: соціально-економічних дисциплін, фундаментальних і гуманітарних дисциплін. Змінено систему викладання з поурочної на лекційно-семінарську та лекційно-практичну. У 1996 р. тут працювали 8 докторів та 40 кандидатів наук.

29 жовтня 1996 р. в училищі ухвалено новий Статут, згідно з яким ЧПТУ стало вищим навчальним закладом МВС України з підготовки фахівців для Державної пожежної охорони («Статут», 1996, с. 3). У лютому 1997 р. ЧПТУ успішно пройшло державну акредитацію та ліцензування за III рівнем. 9 червня 1997 р. Кабінет Міністрів прийняв Постанову за № 550 «Про створення Черкаського інституту пожежної безпеки Міністерства внутрішніх справ на базі Черкаського пожежно-технічного училища, що ліквідується, та присвоєння цьому інституту імені Героїв Чорнобілля» («Про створення Черкаського інституту», 1997).

Підготовка фахівців пожежної охорони вимагала від керівництва ЧПБ постійних оновлень. Важливе значення мало створення відділу з організації науково-дослідницької та редакційно-видавничої роботи. З 1998 р. розпочалося видання вісника «Вогнеборець» (Шкарабура, 2006, с. 97). Важливою складовою виховного процесу стала діяльність музею ЧПБ.

У 2000 р. була відкрита ад'юнктура за спеціальністю 21.06.02 «Пожежна безпека» з денною і заочною формою навчання (Ануфрієв, Бандурка, & Ярмиш, 1999, с. 133).

Визнанням здобутків колективу ЧПБ з підготовки кваліфікованих кадрів стали результати рейтингу «Софія Київська-2000», за якими навчальний заклад увійшов до складу 10-ти найкращих військових ЗВО України, які готують фахівців для міністерств оборони, внутрішніх справ та інших силових структур, та був нагороджений «Дипломом лауреата» (Шкарабура, 2006, с. 170).

У 2001 р. інституту присвоєно IV рівень акредитації та надано право готувати фахівців за спеціальністю 8.092107 «Пожежна безпека» освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». В ад'юнктурі відкрито нову спеціальність 19.00.09 – «Психологія діяльності в особливих умовах».

У 2005/06 н.р. в ЧПБ запроваджено кредитно-трансферну систему оцінювання знань курсантів та студентів (Шойко, 2007, с. 47).

Згідно з розпорядженням КМ України від 30 серпня 2007 р. за № 681-р., ЧПБ реорганізовано в Академію пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля МНС України (далі АПБ) (Єренкова, 2007, с. 4). Крім того, на базі навчального закладу створено кінологічну службу, яка входила до складу територіальних підрозділів МНС. У 2008 р. кінологічні розрахунки АПБ були зареєстровані в Європейському реєстрі міжнародних місій із пошуково-рятувальних робіт. Академія стала єдиним навчальним закладом у системі МНС, яка має два підготовлені кінологічні розрахунки («Щодо діяльності Кінологічної служби», 2008).

З урахуванням вимог часу, руху України до Європейського співтовариства АПБ долучилася до цього процесу. З 2005 р. курсанти та студенти беруть участь у Міжнародних практичних навчаннях «Fenix», які проводяться у м. Пйонки Варшавської головної школи Республіки Польщі. Під час навчань майбутні випускники разом із курсантами та працівниками Польщі, Франції, Німеччини, Білорусі, Литви, Латвії, Естонії, Румунії удосконалюють свої професійні навички, переймають досвід колег і діляться власними досягненнями (Ткаченко, 2009, с. 11). У 2013 р., реалізуючи програму співпраці з іншими державами в освітньому просторі, АПБ отримала право здійснювати підготовку іноземних громадян за акредитованими спеціальностями.

У 2012 р. в АПБ розпочали підготовку фахівців за спеціальностями: «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані техно-

логії», «Цивільна безпека», «Цивільний захист», «Системна інженерія». Крім того, створено аудиторію віртуального моделювання та проведення ділових ігор. У 2012 р., згідно з результатами рейтингу найкращих ЗВО України, складеним Інститутом інноваційних технологій та змісту освіти МОН України, АПБ посіла 4-те місце серед навчальних закладів із права, правоохоронної діяльності, цивільного захисту, безпеки життєдіяльності

У 2013 р. відкрито спеціалізовану вчену раду К 73.736.01 для підготовки науково-педагогічних кадрів із правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук за спеціальністю 21.06.02 «Пожежна безпека». На 2019 р. проведено 7 захистів.

Після реформування ДСНС (грудень 2013 р.) навчальний заклад як ЧПБ увійшов до складу Національного університету цивільного захисту України.

Результатом фахової роботи колективу ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України є досягнення науковців, курсантів та випускників. У колективі інституту працює 13 докторів наук, 110 кандидатів наук. 13 співробітників мають вчене звання професора, 50 – вчене звання доцента, 5 – старшого наукового співробітника, сформувалися власні наукові школи. Науковцями закладу отримано 23 патенти на корисні моделі та винаходи, 18 авторських свідоцтв. За період діяльності навчального закладу з його стін вийшли 6 тис. молодих спеціалістів пожежної охорони, які працюють не лише на теренах України, а й далеко за її межами. Серед них 25 генералів, які пишаються тим, що отримали тут свою першу освіту, гордістю є Герої Радянського Союзу – лейтенанти внутрішньої служби В. Правик і В. Кібенок.

Джерела та література

- Андрієнко, В.М. (Ред.). (1999). *Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля: 40 років від навчання до героїзму*. Черкаси: Брама-Україна.
- Ануфрієв, М.І., Бандурка, О.М., & Ярмиш, О.Н. (1999). *Вищий заклад освіти МВС України*. Харків.
- Архів ЧПБ – Архів Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України.

- Богун, Л.В.** (2016). *Вищі навчальні заклади ДСНС України: історія створення, особливості розвитку та етапи становлення*. (Автореф. дис. канд. іст. наук). Черкаси.
- Грень, Л.М.** (2017). Проблематика розвитку професійно-технічної освіти України: державно-управлінський аспект. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*, 2 (7), 253–264. doi: 10.5281/zenodo.1038874.
- Дробінка, І.Г., Голинський, О.Б., & Стоянович, О.Е.** (1998). *Двадцять п'ять років на варті. Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля: короткий історичний нарис*. Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля.
- Єренкова, С.** (2007). Так тримати! *Вогнеборець*, 2 (102), 4–6.
- Коротяєв, С.І.** (2014). Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля: історичні етапи розвитку та становлення. *Гуманітарний вісник*, 21 (5 (2)), 126–139.
- Коротяєв, С.І.** (2016). *Підготовка інженерно-технічних кадрів у технічних вузах Черкаської області в 1954–1991 рр.: історичний аспект*. (Автореф. дис. канд. іст. наук). Черкаси.
- Нижник, С.** (2016). *Мій рідний заклад «Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля»*. Взято з <http://apbimgerchor.blogspot.ru/p/blog-page.html>.
- Пархоменко, В.А.** (2004). З історії пожежної охорони Миколаєва у XIX – першій половині XX століття. *Історичні науки*, 37, 123–125.
- Перепечаєв, В.Д., & Береза, В.Ю.** (2000). *Газодымозащитная служба пожарной охраны*. Черкасы: ЧИПБ МВД Украины.
- Підгайний, А.В.** (2009). *Становлення та розвиток системи підготовки офіцерських кадрів МНС України наприкінці XIX – початку XX ст.* (Дис. канд. іст. наук). Київ.
- «Про створення Черкаського інституту пожежної безпеки Міністерства внутрішніх справ та присвоєнням йому імені Героїв Чорнобиля»: Постанова Кабінету Міністрів України № 550-97 від 09.06.1997. (1997). Взято з http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP970550.html.
- «Про схвалення Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій»: Розпорядження КМУ від 25 січня 2017 р. № 61-р. (2017). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2017-%D1%80>.
- Сахно, Н.А.** (2011). Схиляюся перед подвигом колег. *Пожежна безпека*, 4 (139), 5–8.
- Смирнов, Г.В.** (1996). *Историческая хроника пожарной охраны Луганска*. Луганск: Лугань.

- Сорока, А.В.** (1997). Вольові якості та їх формування у курсантів ВНЗ. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених*, 2, 252–256.
- Статут Черкаського пожежно-технічного училища МВС України* (1996). (с. 1–5). Черкаси.
- Ткаченко, Т.В.** (2009). *Формування професійної компетентності майбутніх фахівців безпеки життєдіяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Вінниця.
- Томіленко, А.Г.** (2000). *Пожежна справа на Правобережній Україні в другій половині XIX – початку XX ст.* (Автореф. дис. канд. іст. наук). Донецьк.
- Чубіна, Т.Д., Спіркіна, О.О., & Коротяєв, С.І.** (2018). Історія створення та розвитку навчальних закладів, які займалися підготовкою інженерно-технічних кадрів для сільського господарства Черкаської області. *Український селянин*, 20, 90–96. doi: 10.31651/2413-8142-2018-20-90-96.
- Шкарабура, М.Г.** (Ред.). (2006). *Лицарі порятунку. Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля. 30 років першого випуску*. Черкаси: Брама-Україна.
- «Щодо діяльності Кінологічної служби МНС та завдання на 2008 рік»: Наказ МНС України від 18.02.2008 № 127. (2008). Взято з <http://zakonny.com.ua/2008-god-/289773-shchodo-diialnosti-kinologichnoji-sluzhbi-mns-ta-zavdan-na-2008-rik>.
- Шойко, В.А.** (2007). *Соціально-психологічне забезпечення діяльності рятувальних підрозділів цивільної оборони МНС України у 2000–2006 рр. (історичний аспект)*. (Дис. канд. іст. наук). Київ.

References

- Andriienko, V.M.** (Ed.). (1999). *Akademiia pozhezhnoi bezpeky imeni Heroiv Chornobyliia: 40 rokiv vid navchannia do heroizmu [Academy of Fire Safety named after Chornobyl Heroes: 40 Years from Study to Heroism]*. Cherkasy: Brahma-Ukraina [in Ukrainian].
- Anufriiiev, M.I., Bandurka, O.M., & Yarmysh, O.N.** (1999). *Vyshchyi zaklad osvity MVS Ukrainy [Higher Education Institution of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]*. Kharkiv [in Ukrainian].
- Arkhip ChIPB – Arkhiv Cherkaskoho instytutu pozhezhnoi bezpeky imeni Heroiv Chornobyliia Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy [Archives of the Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chornobyl Heroes of National University of Civil Defense of Ukraine] [in Ukrainian].

- Bohun, L.V.** (2016). *Vyshchi navchalni zaklady DSNS Ukrainy: istoriia stvo- rennia, osoblyvosti rozvytku ta etapy stanovlennia [Higher Educational Establishments of the SES of Ukraine: History, Features and Sta- ges of Development]*. (Extended abstract of Candidate's thesis). Cher- kasy [in Ukrainian].
- Hren, L.M.** (2017). Problematyka rozvytku profesiino-tekhnichnoi osvity Ukrainy: derzhavno-upravlinskyi aspekt [Subject Matter of Ukraine's Vocational Training's Development: State Administrative Aspect]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy – Annals of National University of Civil Defence of Ukraine*, 2 (7), 253–264. doi: 10.5281/zenodo.1038874 [in Ukrainian].
- Drobinka, I.H., Holynskiy, O.B., & Stoianovych, O.E.** (1998). *Dvadsiat piat rokiv na varti. Cherkaskyi instytut pozhezhnoi bezpeky imeni Heroiv Chornobylia: korotkyi istorychnyi narys [Twenty-five Years on Duty. Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chornobyl Heroes: Brief Historical Sketch]*. Cherkasy [in Ukrainian].
- Yerenkova, S.** (2007). Tak trymaty! [Keep it up!]. *Vohneborets – Fire- fighter*, 2 (102), 4–6 [in Ukrainian].
- Korotiaiev, S.I.** (2014). Cherkaskyi instytut pozhezhnoi bezpeky imeni Heroiv Chornobylia: istorychni etapy rozvytku ta stanovlennia [Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chornobyl Heroes: Historical Stages of Development and Establishment]. *Humanitarnyi visnyk – Humanitarian Annals*, 21 (5 (2)), 126–139 [in Ukrainian].
- Korotiaiev, S.I.** (2016). *Pidhotovka inzhenerno-tekhnichnykh kadrov u tekhnichnykh vuzakh Cherkaskoi oblasti v 1954–1991 rr.: istorychnyi aspekt [Training of Engineering and Technical Personnel in Technical Universities of Cherkasy Region in 1954–1991: Historical Aspect]*. (Extended abstract of Candidate's thesis). Cherkasy [in Ukrainian].
- Nyzhnyk, S.** (2016). *Mii ridnyi zaklad «Akademiia pozhezhnoi bezpeky ime- ni Heroiv Chornobylia» [My alma mater is «Academy of Fire Safety named after Chornobyl Heroes»]*. Retrieved from <http://apbingerchor.blogspot.ru/p/blog-page.html> [in Ukrainian].
- Parkhomenko, V.A.** (2004). Z istorii pozhezhnoi okhorony Mykolaieva u XIX – pershii polovyni XX stolittia [From the History of Mykolaiv Fire Service in XIX – the First Half of XX Century]. *Istorychni nauky – Historical Sciences*, 37, 123–125 [in Ukrainian].
- Perepechaev, V.D., & Bereza, V.Iu.** (2000). *Gazodymozashchitnaia sluzh- ba pozharnoi okhrany [Gas-Fire Protection Service of Fire Protection]*. Cherkassy: ChYPB MVD Ukrainy [in Russian].
- Pidhainyi, A.V.** (2009). *Stanovlennia ta rozvytok systemy pidhotovky ofitser- skykh kadrov MNS Ukrainy naprykintsi XIX – pochatku XX st. [Estab-*

- lishment and Development of the System of Training Officers for the Ministry of Emergencies of Ukraine in the end of XIX – in the beginning of XX Centuries].* (Candidate's Thesis). Kyiv [in Ukrainian].
- «Pro stvorennia Cherkaskoho instytutu pozhezhnoi bezpeky Ministerstva vnutrishnikh sprav ta prysvoieniam yomu imeni Heroiv Chornobylia»: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 550-97 vid 09.06.1997 [«On Formation of Cherkasy Institute of Fire Safety of the Ministry of Internal Affairs and Giving it the Name of Chornobyl Heroes»: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 550-97 of 9 June 1997]. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP970550.html [in Ukrainian].
- «Pro skhvalennia Stratehii reformuvannia systemy Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii»: Rozporiadzhennia KМУ vid 25 sichnia 2017 r. № 61-r [«On Adoption Strategy of Reforming the System of the State Emergency Service of Ukraine»: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of January 25, 2017 № 61-p]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2017-%D1%80> [in Ukrainian].
- Sakhno, N.A.** (2011). Skhyliausia pered podvyhom koleh [I Bow to the Feat of my Colleagues]. *Pozhezhna bezpeka – Fire Safety*, 4 (139), 5–8 [in Ukrainian].
- Smirnov, G.V.** (1996). *Istoricheskaiia khronika pozharnoi okhrany Luganska [Historical Chronicle of Luhansk Fire Service]*. Luhansk: Luhan [in Russian].
- Soroka, A.V.** (1997). Volovi yakosti ta yikh formuvannia u kursantiv VNZ [Volitional Qualities and their Formation in Cadets of Higher Education Institutions]. *Aktualni problemy suchasnoi nauky v doslidzhenнях molodykh vchenykh – Actual Issues of Modern Science in Researches of Young Scientists*, 2, 252–256 [in Ukrainian].
- Statut Cherkaskoho pozhezhno-tekhnichnogo uchylshcha MVS Ukrainy [Statute of Cherkasy Fire and Technical School of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]*. (1996). (pp. 1–5). Cherkasy [in Ukrainian].
- Tkachenko, T.V.** (2009). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv bezpeky zhyttiediialnosti zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Formation of Professional Competence of Future Specialists of Life Safety by means of Information and Communication Technologies]*. (Extended abstract of Candidate's thesis). Vinnytsia [in Ukrainian].
- Tomilenko, A.H.** (2000). *Pozhezhna sprava na Pravoberezhnii Ukraini v druhii polovyni XIX – pochatku XX st. [Fire Service in Right-Bank*

Ukraine in the second part of XIX – in the beginning of XX Centuries. (Extended abstract of Candidate's thesis). Vinnytsia [in Ukrainian].

- Chubina, T.D., Spirikina, O.O., & Korotiaiev, S.I.** (2018). *Istoriia stvorennia ta rozvytku navchalnykh zakladiv, yaki zaimalysia pidhotovkoiu inzhenerno-tekhnichnykh kadriv dlia silskoho hospodarstva Cherkaskoi oblasti* [History of Creation and Development of Educational Institutions which Prepare Engineering and Technical Personnel for the Agricultural Sector of Cherkasy Region]. *Ukrainskyi selianyn – Ukrainian Peasant*, 20, 90–96. doi: 10.31651/2413-8142-2018-20-90-96 [in Ukrainian].
- Shkarabura, M.H.** (Ed.). (2006). *Lytsari poriatunku. Cherkaskyi instytut pozhezhnoi bezpeky im. Heroiv Chornobylia. 30 rokiv pershoho vypusku* [Knights of Salvation. Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes. 30 Years of the First Graduation]. Cherkasy: Brama-Ukraina [in Ukrainian].
- «*Shchodo diialnosti Kinologichnoi sluzhby MNS ta zavdannya na 2008 rik*»: Nakaz MNS Ukrainy vid 18.02.2008 № 127 [As to the Activity of Dog Service of the Ministry of Emergencies and Tasks to 2008: Order of the Ministry of Emergencies of Ukraine № 127 of February 18, 2008]. Retrieved from <http://zakony.com.ua/2008-god-/289773-shchodo-diialnosti-kinologichnoji-sluzhbi-mns-ta-zavdan-na-2008-rik> [in Ukrainian].
- Shoiko, V.A.** (2007). *Sotsialno-psykholohichne zabezpechennia diialnosti riaturalnykh pidrozdiliv tsyvilnoi oborony MNS Ukrainy u 2000–2006 rr. (istorychnyi aspekt)* [Socio-Psychological Support of the Activity of Rescue Units of Civil Defence of the Ministry of Emergencies in 2000–2006 (Historical Aspect)]. (Candidate's Thesis). Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30.08.2019